

მარიკა მშვილდაძე

აფროდიტეს კულტის გავრცელების საკითხისათვის ქართლში/იბერიაში (ურბნისი)

ანტიკური პერიოდის (ელინისტური, გვიან ანტიკური) ქართლის სამეფო საკმაოდ ძლიერ სახელმწიფოს წარმოადგენდა. შესაბამისად, იბერია ანგარიშგასაწევი ძალა იყო მეზობელი ქვეყნებისა თუ იმპერიებისათვის. წერილობითი წყაროებისა („ქართლის ცხოვრება“, „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“) და არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, ქართლში აყვავებული ჩანს როგორც სოფელი (სოფლის მეურნეობა), ისე საქალაქო ცხოვრება (ეკონომიკა, ვაჭრობა, ხელოსნობა...). ამ დროს ქართლის მნიშვნელოვან ქალაქებს წარმოადგენდა მცხეთა – ქვეყნის დედაქალაქი, კასპი, უფლისციხე, ურბნისი, ოძრხე, ნეკრესი. სტრაბონის გეოგრაფიის მიხედვით, იბერია კარგადაა დასახლებული მეტწილად როგორც ქალაქებად, ისე დაბეზად (Strabo, XI, II-III). რის საფუძველადაც სხვადასხვა მიზეზებთან ერთად ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდებარეობაც უნდა დავასახელოთ.

იბერია საერთაშორისო ვაჭრობის ობიექტი ხდება, რომელზეც გადის მეზობელი ქვეყნებიდან – სომხეთიდან, კოლხეთიდან, ჩრდილოეთიდან მომავალი მნიშვნელოვანი სავაჭრო გზები.¹ არტეფაქტების შესწავლის შედეგად დგინდება, რომ იმპორტული საქონელი გავრცელებულია არა მარტო დიდ ქალაქებში და ადმინისტრაციულ ცენტრებში, არამედ სოფლებშიც. რომ ეთნიკური და რელიგიური სიჭრელე ანტიკური ხანის იბერიისთვის არ ყოფილა უცხო. კერძოდ, აქ ცხოვრობდნენ ქართველები, ბერძენ-რომაელები, ზოროასტრიზმის აღმსარებლები, ებრაელები, მანიქეელები და სხვ.

ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენს იმ საკითხის გარკვევა, თუ რამდენად იყო გავრცელებული ანტიკური ხანის იბერიაში, კერძოდ კი, ქალაქ

¹ გ. მელიქიშვილი. ქართლის სამეფოს სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობა და სახელმწიფო წყობა. საქართველოს ისტორია. I. თბ. 2008, გვ. 69-82.

ურბნისში ანტიკურ სამყაროში ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ღვთაების აფროდიტეს (ვენერა) კულტი და რამდენად თავსდება, ამ მხრივ, ქართლი (ურბნისი) ანტიკურ ხანაში არსებულ საერთო რელიგიურ კონტექსტში.

აფროდიტე (ბერძნული – Ἀφροδίτη, ლათინური – Venus), მითების თანახმად, ცის ღმერთის ურანოსის შვილი, ზღვის ქაფისგან იშვა, ზოლო მსუბუქმა ქარმა იგი კვიპროსამდე მიიყვანა.² აფროდიტე ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ ღვთაებად გვევლინება ანტიკურ სამყაროში. ბეოტიის მოსახლეობა უძველესი დროიდან თავყვანს სცემდა არესსა და აფროდიტეს, როგორც მთავარ ღვთაებებს, რომლებიც მათ სიკვდილისა და სიცოცხლის მბრძანებლებად თვლიდნენ. მას შემდეგ, რაც ბერძნები ფინიკიაში შევიდნენ, მათ ერთმანეთს დაუკავშირეს აფროდიტე და ფინიკიური ასტარტა და ციური უწოდეს, რადგან ასტარტას საცხოვრებელს ცა წარმოადგენდა. სწორედ აქედან აიღეს ბერძნებმა აფროდიტეს სახელი „ციური“. აფროდიტეს კულტი კვიპროსშიც გაბატონდა, რომლიდანაც წარმოდგა ღვთაების მეორე სახელი „კიპრიდა“.

დელოფინები და გელები აფროდიტეს წმინდა ცხოველები იყვნენ. ისინი აცოცხლებდნენ ზღვის ტალღებს, ზოლო მათ მიერ ანთებული ვარსკვლავები მანათობელ შუქურად იქცეოდნენ მეზღვაურთათვის. ასე რომ, აფროდიტე იყო ზღვის, მეზღვაურების მფარველი ღვთაებაც. ილიადაში ღვთაება ტროელების დამცველია.

აფროდიტეს ტაძრები შენდებოდა ამაღლებულ ადგილას, ზღვისკენ მიმართული. იგი ითვლებოდა, აგრეთვე, სილამაზისა და სიყვარულის ღვთაებად, ერთ-ერთ ოლიმპიურ ღმერთად. ნიშანდობლივია, რომ პტოლემეაიოსების დედოფლებს სწორედ ისიდასა და აფროდიტეს სახით გამოსახავდნენ.³ როცა რომაელებმა პირველ პუნიკურ ომში დაამარცხეს კართაგენელები და აიღეს ერიკსოში (ძვ. წ. 249 წ.), იტალიაში ახალი კულტით დაბრუნდნენ. მანამდე აპენინის ნახევარკუნძულზე თავყვანს სცემდნენ გაზაფხულის ღვთაება ვენერას. ერთმანეთს შეერწყა აფროდიტესა და ვენერას კულტი, რომელიც აფროდიტე ერიკინელის სახელით არის ცნობილი.⁴ რომში, კაპიტოლიუმზე ააშენეს ტაძარი და იგი რომის ერთ-ერთ მთავარ ღვთაებად იქცა (Tacitus, Annales, IV,

² Н. А. Кун. Легенды и мифы древней Греции. Фрунзе. 1984, гл. 44-45.

³ О. Я. Неверов. Античные камеи в собрании Эрмитажа. Л. 1988, гл. 9.

⁴ ვერგილიუსის „ენეიდას“ (V) მიხედვით, სიცილიაში ვენერას საპატივცემულოდ ტაძარი ჯერ კიდევ ენეუსმა ააგო.

43). აფროდიტეს უძღვნიდნენ ვარდს, ვაშლს, ყაყაჩოს. მტრედებისა და დელფინების გარდა, ღვთაების წმინდა თანმხლები ცხოველები იყო ბელურა და კურდღელი, რომლებთან ერთადაც ხშირად გვხვდება გემებზე გამოსახული.

აფროდიტე (ვენერა), ერთი მხრივ, ითვლებოდა ქორწინების დამცველად, რომელსაც რომაელი მატრონები (*matronae* – ოჯახის დედები) სცემდნენ თაყვანს. მეორე მხრივ, იგი გვევლინება მსუბუქი ყოფაქცევის ქალების (*meretrices*) ღვთაებად. იმავედროულად, მას თაყვანს სცემდა სულა „ბედნიერი ვენერას“ (*Venus Felix*), ხოლო პომპეუსი „გამარჯვებული ვენერას“ (*Venus Victrix*) სახით. იულიუს კეისარმა ფარსალოსთან ბრძოლის შემდეგ, ძვ. წ. 46 წელს, ტადარი აუგო და მას „ვენერა წინაპარი“ (*Venus Genetrix* – ენეასის გვარის, რომელსაც იულიუსებიც განეკუთვნებოდნენ, ღვთაებრივი წინაპარი) უწოდა (Suetonius, *De vita Caesarum, Iulius*, 6; Velleus Paterculus, *Historiae Romanae libri*, II, 41).⁵ ავგუსტუსის რელიგიური რეფორმიდან მოყოლებული კი ვენერა, მარსთან ერთად, უკვე რომაელი ხალხის წინაპრად ითვლებოდა. იგი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა რომის აღმოსავლეთ პროვინციებშიც.

უპირველესად გვინდა აღვნიშნოთ, რომ არქეოლოგიური მონაცემების შესწავლა საფუძველს გვაძლევს ვერწმუნოთ ისტორიულ წყაროებს. მართლაც, ურბნისის ნაქალაქარის ტერიტორიაზე აღმოჩენილია მნიშვნელოვანი არქეოლოგიური მონაპოვარი – ნაქალაქარის ნაშთები – საფორტიფიკაციო და სხვა ნაგებობები: გალავნები, კოშკები, აბანო, არხები, მონეტები... არტეფაქტების შესწავლის შედეგად დგინდება, რომ ქალაქს სამი მხრიდან მტკიცე გალავანი ჰქონდა შემოვლებული. ქალაქი უბნებად ყოფილა დაყოფილი. იგი უზრუნველყოფილი იყო წყლით. მოქმედებდა წარმართული „ცეცხლთა, ქვათა და ძეღთა“ თაყვანისმცემელთა ტაძარი, ებრაელთა სამლოცველო.⁶ წმინდა „ნინოს ცხოვრების“ მიხედვით, ჯავახეთიდან მცხეთაში მიმავალი ნინო გზად ურბნისში გაჩერდა და იქ „შევიდა ბაგინსა ჰურიათასა ენისათჳს ებრაულისა“.⁷

⁵ ძვ. წ. 44 წ. მოჭრილ მონეტის ავერსზე იულიუს კეისარი, ხოლო რევერსზე გამარჯვებული ვენერა (*Venus Victrix*) გამოსახული.

⁶ ლ. ჭილაშვილი. ნაქალაქარი ურბნისი. თბ. 1964.

⁷ ლეონტი მროველი. ცხოვრება ქართველთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა. ქართლის ცხოვრება. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. ტ. I. თბ. 1955, გვ. 88. ჩვენი აზრით, „ბაგინი ჰურიათასა“ – ბეით-ქნესეთი – სინაგოგა უნდა ყოფილიყო, რომელთა არსებობა, ზოგადად, ელინისტური ხანიდან დასტურდება.

არქეოლოგიურ მონაპოვართა შორის მნიშვნელოვანი დატვირთვა ეძლევა გლიბტიკურ მასალას, რადგანაც გლიბტიკური ძეგლები ნივთიერი კულტურის ის მხარეა, რომელიც თვალნათლივ გვიჩვენებს ამა თუ იმ ქვეყნის, ქალაქის განვითარებას, ის საშუალებას გვაძლევს წარმოვადგენა ვიქონიოთ მის სავაჭრო-ეკონომიკურ, სოციალურ, რელიგიურ რწმენა-წარმოდგენებზე და სხვ.

ურბნისის ტერიტორიაზე აღმოჩენილია აფროდიტეს გამოსახულებიანი სამი გემა. მათ შორის ორი – ურბნისის სამაროვანზე, ხოლო ერთი ურბნისის ტერიტორიაზე (გემა ინახება საფრანგეთის ნაციონალური ბიბლიოთეკის სიძველეთა განყოფილებაში, რომელშიც 1900 წელს გლიბტიკის სხვა ნიმუშებთან ერთად მოხვდა. დავთრის მიხედვით, გემების კოლექცია, სულ 8 ერთეული,⁸ მოპოვებულია კავკასიაში, საქართველოსა და სომხეთის ტერიტორიაზე. ჩვენთვის უცნობი მიზეზების გამო ეს გემები მოხვდა ბარონ დე ბაის (გრანდ არმეს ქუჩა №58) ხელში, რომლისგანაც შეძენილი იქნა პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის მიერ).⁹

იმის მიხედვით, თუ როგორ არის გამოსახული ესა თუ ის ღვთაება, შეგვიძლია დავადგინოთ, თუ რის ღმერთად გვევლინება იგი კონკრეტულ შემთხვევაში. განვიხილოთ ურბნისის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი გემები თანმიმდევრულად.

უძველეს გემას ჩვენ შემთხვევაში წარმოადგენს ურბნისის სამაროვნის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი გრანატიტისგანაგებებული ინტალიო (ინვ. 1044), რომელზეც ღვთაება შიშველი, ნახევრად ზურგით არის გამოსახული და მარცხენა იდაყვით სვეტს ეყრდნობა. აფროდიტეს (ვენერა) მარჯვენა ხელში შუბი უჭირავს. ღვთაების თავს ღიადგება ამკობს¹⁰ (სურ. 1). ვენერას (აფროდიტეს)

⁸ აქედან კამეა და სამი ინტალიო საქართველოშია მოპოვებული, სამი ინტალიო სომხეთში, ერთის წარმომადგენლობა კი უცნობია.

⁹ М. Мшвилдадзе. О Нескольких геммах из Национальной Библиотеки Франции, найденных на территории Грузии. Жур. „კავკასიის მაცნე“. №3. თბ. 2001, გვ. 161-167.

¹⁰ (ინვ. 1044), 1960 წ. სამარხი № 189. ინტალიო გრანატიტისა (პიროპი) ეყრდნობის ბეჭედს ამკობს. ინტალიო ოვალური, პირი ამოზურცული აქვს. ზურგი – ბრტყელი. პირზე გამოხატულია აფროდიტე. ღვთაება დგას ნახევრად ზურგით. მარცხენა იდაყვით სვეტს ეყრდნობა. ტანის სიმძიმე მარცხენა ფეხზე აქვს გადატანილი, მარცხენა ფეხი მოხრილი აქვს და ქუსლი სვეტზე აქვს მიბჯენილი. მარჯვენა ხელში შუბი უჭირავს. ღვთაებას თავს ღიადგება ამკობს, რომლის ბოლოები კეფასთან უფრიალებს.

შუბით გამოსახვა უცხო არ იყო ანტიკური სამყაროსათვის. რაც მის მებრძოლ ხასიათზე მეტყველებს. იკონოგრაფიულად ურბნისის გემა ძალიან წააგავს პომპეის ერთ-ერთ ფრესკაზე გამოსახულ ვენერას მარსთან ერთად, სადაც ღვთაებას ხელში ასევე შუბი უჭირავს, თავს კი ურბნისის აფროდიტეს მსგავსი დიადემა უმკობს.

პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში დაცულ სარდიონის ინტალიონზე (ინვ. №9149) ღვთაება გამოსახულია ნახევრად შიშველი, მას მარჯვენა ხელში მუზარადი უჭირავს, მარცხენა ხელით კი სვეტს ეყრდნობა. ღვთაების მარჯვენა ფეხთან მოჩანს შუბი¹¹ (სურ. 2). ამ ფორმით გამარჯვებულ აფრო-

ნიადაგის ზოლი გრძელი წვრილი ხაზით არის გამოხატული. გამოხატულება ძალიან მკაფიოა და საკმაოდ პლასტიკური, პროპორციები გრძელი და მოხდენილი, მაგრამ ღვთაების პოზა რამდენადმე გაყინულია და თავისუფლებას მოკლებული. ქვა შესანიშნავად არის გაპრიალებული, გამოხატულება – ნაწილობრივ. შეად. A. Furtwängler. Beschreibung der geschnittenen Steine im Antiquarium. Berlin. 1896, 313, 1314, №2388-2391, 3697 (სიუჟეტი რამდენადმე განსხვავებულია). ვერცხლის ბეჭედი, რომელშიც ინტალიონ იყო ჩასმული, დამახასიათებელია რესპუბლიკის ბოლო წლებისა და ავგუსტუსის ეპოქისათვის.

დაცულობა: ბეჭედი დეფორმირებულია. ბუდის ნაწილი მოტეხილია, ვერცხლი – რეკრისტალიზებული; ქვა ამოვარდნილია ბუდიდან, გატეხილია ორ ნაწილად.

ზომები: ინტალიონის სიგრძე – 16 მმ, სიგანე – 13 მმ. ბეჭდის დიამეტრი – 16 მმ, სიმაღლე 27 მმ.

გამოსახულების სტილისა და კვეთის მანერის მიხედვით, ინტალიონი ძვ. წ. I ს. ბოლო წლებითა და ახ. წ. დასაწყისი ხანით თარიღდება. იგი რამდენადმე უფრო გვიან სამარხშია მოხვედრილი. ამავე სამარხში იყო კიდევ სამი საბეჭდავი (ქ. ჯავახიშვილი. ურბნისის ნაქალაქარის გლიპტიკური ძეგლები. თბ. 1972, გვ. 23).

¹¹ (ინვ. №9149) საფრანგეთის ნაციონალური ბიბლიოთეკა. მონეტების, მედლებისა და სიძველეთა დეპარტამენტი. ოვალური ფორმის სარდიონის საბეჭდავი დეპარტამენტში შევიდა 1900 წლის 25 მაისს. აღმოჩენის ადგილი ურბნისი (საქართველო).

ზედაპირზე გამოსახულია ვენუს ვიქტრიქსი (Venus Victrix) – გამარჯვებული ვენერა თავით პროფილში მარჯვნივ. ღვთაებას პორიზონტალურად მდებარე მარჯვენა ხელში მუზარადი უჭირავს. მის წელსა და მარცხენა ხელის მტევანზე შემოსეულია ქიტონი. მარცხენა ხელით სვეტს ეყრდნობა. ღვთაების მარჯვენა ფეხთან მოჩანს შუბი. მარცხენა ფეხი სვეტზე აქვს მიდებული. კვეთა საკმაოდ ღრმა, სხვადასხვა სიღრმეზე. გამოსახულება მთლიანად აესებს ინტალიონს პირს. მსგავსი გამოსახულებები იხილეთ: A. Димитрова-Милчева. Антични геме и камеи. София. 1980. №№ 28, 28a, 29, 30 31; H. Guiraud. Intailles et camees de l'époque romaine en Gaule. Paris. 1988. pl.

ლიტეს (ვენერა) გამოსახვდნენ. შესაბამისად, პარიზის ნაციონალურ ბიბლიო-თეკაში დაცულ ვენერასგამოსახულებიანი ინტალიოს ზედაპირზე Venus Victix-ია გამოსახული.

განსხვავებული სახითაა წარმოდგენილი ღვთაება ურბნისის სამარო-ვანზე აღმოჩენილ მეორე გემაზე (ინვ. №1018). აფროდიტე გამოსახულია გრძელი ქიტონით შემოსილი, თავით პროფილში მარჯვნივ. მარჯვენა ხელში სარკე უჭირავს და შიგნით იფურება, მარცხენათი კი თმას ისწორებს¹² (სურ. 3). აღნიშნულ შემთხვევაში აფროდიტე სილამაზისა და სიყვარულის ღვთაებად გვევლინება. ქალღმერთის ამ ფორმით გამოსახვა, რომელიც გვიან რომაულ ხანაში ყველა სხვა სიუჟეტთან შედარებით ძალზე გავრცელებული ჩანს, ხშირია. შეიძლება ითქვას, რომ ანტიკური ხანის ბოლოს აფროდიტეს მხოლოდ ეს ფუნქციები აქვს შემორჩენილი.

ჩვენ მიერ განხილული გლიპტიკური ძეგლების ქრონოლოგიური ჩარჩოები, როგორც ვნახეთ, ძვ. წ. I ს-ის ბოლო წლებითა და ახ. წ. III ს-ით განისაზღვრა, რაც გვიან ანტიკურ პერიოდს ემთხვევა. კვლევის შედეგად დგინდება, რომ აღნიშნულ პერიოდში ურბნისის ნაქალაქარის ტერიტორიაზე გლიპტიკური მასალის მიხედვით, მართლაც ჩანს გავრცელებული აფროდი-

XXI. №320; A. Furtwängler. Beschreibung der geschnittenen Steine im Antiquarium. Berlin. 1896, tab. 22, №2388-2391.

დაცულობა: ინტალიო კარგად არის შემონახული.

ზომები: ინტალიოს სიგრძე – 18 მმ, სიგანე – 14 მმ.

გამოსახულების სტილისა და კვეთის მანერის მიხედვით, ინტალიო ახ. წ. II საუკუნით თარიღდება.

¹² (ინვ. №1018). 1960 წ. სამარხი №168. ინტალიო ნარინჯისფერი სარდიონისა, რკინის ბეჭდის ფრაგმენტში. ინტალიო ოვალურია, ოდნავ ამობურცული პირი აქვს. პირზე გამოსახულია აფროდიტე. ღვთაება დგას გრძელი ქიტონით შემოსილი, მარჯვენა ხელში სარკე უჭირავს და შიგ იფურება, მარცხენათი თმას ისწორებს. ნიადაგის ზოლი წვრილი ხაზით არის აღნიშნული. კვეტა დიდი ოსტატობით არ გამოირჩევა, მაგრამ მთლიანად ქალღმერთის ფიგურა ძალიან მოხდებილია. ქვა კარგად არის გათლილი და გაპირიანებული. გამოსახულება მქრქალია. მსგავსი გამოსახულებები იხ. Т. В. Кибальнич. Южнорусские геммы. №№ 67, 69. ამავე სამარხიდან არის №№ 107 და 109 გემიანი ბეჭდები.

დაცულობა: ქვა კარგად არ არის შემონახული, ბეჭდიდან შემონახულია მხოლოდ დაუზნეული ნატეხი.

ზომები: ინტალიოს სიგრძე – 9 მმ, სიგანე – 6 მმ.

გამოსახულების სტილისა და № 107 ბეჭდის ფორმის მიხედვით, ინტალიო ახ. წ. III საუკუნით თარიღდება (ქ. ჯავახიშვილი. ურბნისის ნაქალაქარის გლიპტიკური ძეგლები. თბ. 1972, გვ. 72).

ტეს (ვენერას) კულტი, რაც ჩვენი აზრით, ქალაქის ხელსაყრელი მდებარეობით შეიძლება აიხსნას. ურბნისის მოსახლეობისათვის აფროდიტეს კულტი ნამდვილად არ უნდა ყოფილიყო უცხო, მაგრამ ღვთაების ამა თუ იმ ტერიტორიაზე შესვლა და ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მისი გაცნობა ერთი საკითხია, ხოლო პოპულარობა – მეორე, რასაც ურბნისის ტერიტორიაზე დაფიქსირებული არქეოლოგიური მასალის საფუძველზე აფროდიტესთან დაკავშირებით ვერ ვიტყვით. შესაბამისად, მოპოვებული მასალა საკმარისად არ მიგვაჩნია ურბნისში ღვთაების პოპულრობის მტკიცებისათვის.

გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ ზემოაღნიშნული სამი გემა სხვადასხვა საუკუნეებით თარიღდება. შესაბამისად, ერთი გემის ფიქსაცია საუკუნეში აფროდიტეს (ვენერა) პოპულარობის მაჩვენებლად ვერ ჩაითვლება. ზემოაღნიშნულს ემატება ის ფაქტიც, რომ ზოგადად აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე ღვთაებასთან დაკავშირებით საკმაოდ მწირი არქეოლოგიური მასალა მოგვეპოვება.

აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე აფროდიტეს კულტის გავრცელება ძირითადად გემების მეშვეობით დასტურდება, ისიც მცირე რაოდენობით, განსხვავებით დასავლეთ საქართველოსაგან, სადაც ღვთაების გამოსახულებები გვხვდება როგორც ქანდაკების სახით (ქობულეთ-ფიჭვნარის ბერძნული სამაროვანი, სამ. №244. ძვ. წ. V ს-ის შუახანები),¹³ ისე კერამიკის ნიმუშზე (წითელფიგურული ჰიდრია, ფიჭვნარის სამაროვნიდან. სამარხი № 36, ძვ. წ. V ს.)¹⁴ და გლიპტიკურ ძეგლებზე.

ჩვენ მიერ განხილული გემები რომაული გლიპტიკის ნიმუშებს წარმოადგენს, რაც, თავის მხრივ, იბერიის რომაულ სამყაროსთან მჭიდრო ეკონომიკური და კულტურული კავშირით შეიძლება აიხსნას. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მომენტი გვინდა აღვნიშნოთ. ურბნისში სახეზე გვაქვს ანტიკურ სამყაროში მიღებული ღვთაების გამოსახვის იკონოგრაფიული სახე ძვ. წ. I ს-ის ბოლოდან მოყოლებული ახ. წ. III ს-ით დამთავრებული. თუ აფროდიტეს პირველი იკონოგრაფიული გამოსახულება ანტიკურ სინამდვილეში (ადრეანტიკური პერიოდი) საკმაოდ მოკრძალებული იყო – ღვთაება გამოსახულებოდა გრძელი ქიტონით, რომელსაც ერთ ხელში ვაშლი, ხოლო მეორე ხელ-

¹³ ნ. ძნელაძე. პოსტაფროდიტეს ჯგუფის ტერაკოტა ფიჭვნარიდან. ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები. III. ბათუმი, 2005, გვ. 40-45.

¹⁴ თ. სიხარულაძე. ანტიკური მოხატული ვაზები ფიჭვნარის სამაროვნიდან. კრებ. სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ძეგლები. 1987, XVI, გვ. 51-106.

ში ყვაილი ეჭირა, მოგვიანებით, ელინისტურ პერიოდში აფროდიტეს იკონოგრაფიული სახე კარგავს სიმკაცრეს და უფრო მგრძნობიარე, მაცდური ხდება. შესაბამისად, იცვლება მისი ჩაცმულობაც. ჯერ ქიტონი ხდება უფრო ჰაეროვანი, შემდეგ კი ღვთაება სამოსისგან ნელ-ნელა თავისუფლდება, რაც კარგად ჩანს ელინისტური პერიოდის ქანდაკებებში. ანტიკური პერიოდის ბოლოს კი აფროდიტე ნელ-ნელა უბრუნდება თავის პირვანდელ, არქაულ იკონოგრაფიულ სახეს და იმოსება.

დანართი 1

სურათი 2

სურათი 3

Marika Mshvildadze

**CULT OF APHRODITE
IN KARTLI/IBERIA**

Summary

Three gems with the effigy of Aphrodite were found in Urnisi (Eastern Georgia). Their chronological frames are as follows: end of the 1st c. B.C.-3rd c. A.D. The research comes to conclusion that three pieces are not enough for stating of popularity of this deity in Eastern Georgia; still the good relations with Rome are well traced.